

szerzőjére jellemző mű állt össze. A tanulmányban nem találunk sem lábjegyzetet, sem név- és tárgymutatókat, de így, csonkán is élvezet minden sorát olvasni. A szerkesztők BBB nyilvánvaló tárgyi tévedéseit sem javították ki. Érezhetően csapong a történetekben, az olvasó számára mégis úgy tűnhet, mindent leírt, amit a témában le lehetett írni.

A könyv legnagyobb értéke ugyanis nem a városrész történeti bemutatása, hanem az a sok személyes emlék, amely a szerző barátaihoz fűződik. Egyik legjobb barátja, Kosztolányi Dezső életének

részletei is megelevenednek előttünk. Olvashatunk arról, hogy a költő olyannyira koffeinfüggő volt, hogy krisztinavárosi házában kertjében házi kávéházat rendezett be magának: kávéházi márványasztalt, kávéházi kanalat, kávéspoharat és hamutartót is beszerzett. A kávé ő maga forralta rézibrikben. Nyáron ott dolgozott saját kávéházában egy öreg fa árnyat adó lombjai alatt, de délelőttönként rendszerint elment a néhány száz méterre lévő Philadelphia Kávéházba, ahol törzsvendég volt Szabó Dezső is. Itt is megivott egy méregerős „duplafeketét”, azután hazament, és folytatta a kávéivást meg az írást.

Mi, akik nem tartozunk azon szerencsés nemzedékhez, amely még ismerhette a kávéházi garabonciást,

Hárombék effendit, ahogy barátai, tisztelői nevezték, e csonkán is teljes könyv segítségével bepillantást nyerhetünk egy olyan ember lelkébe, akinek e városrész jó barátja volt. Amíg élt, igyekezett a fiatalabbaknak továbbadni azt a sok emléket, melyek-

nek mozaikkockáiból összeáll egy letűnt kor képe. „Leültünk kávéházi asztalához – munkahelye volt, otthona – s tudta, hogy sügnia kell, kisegítenie a fiatal generációt: nem tudtok ti már a városról semmit?” – írja nekrológiájában Kőbányai György.

A Vízivárost leginkább egy pohár óborhoz lehet hasonlítani. Egy hajtásra is meg lehet inni, de igazi zamatát akkor érezni, ha az ember kortyonként ízlelgeti. Téli napok esti meséje felnőtteknek.

TULOK PÉTER

(Budapesti Városvédő Egyesület – Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest, 2005, 577 oldal, 5000 Ft)

Kor-Képek 1938-1945

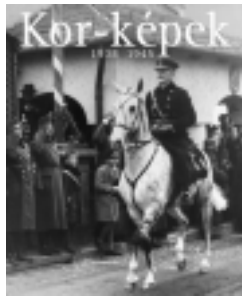
Historia est magistra vitae, állítja fennköltén a latin mondás, vagyis a történelem az élet tanítómestere. Szépen hangzik, de nem igazán állja

meg a helyét. Éppen a történészek, historiánk kutatói és ismerői a leginkább szkeptikusak tanítómesterügyben. Hiszen az látszik a régebbi és az újabb historiában, hogy az emberek folyton képesek belesétálni ugyanabba a kelepcebe, elhinni ugyanazokat a hazugságokat, amelyekkel tán épp a nagyapjukat etették meg legutóbb.

S nem(csak) tudatlanságból és tájékozatlanságból, vagy azért, mert nem figyeltek az iskolában a történelemórán, ne adj' Isten nem is jártak iskolába. Hanem talán azért, mert a

maguk életét az emberek a legkritikább esetben élük meg a továbbgördülő idő részeként, olyan momentumként, amely minden elmúlt pillanattal máris történelem. Sajnos egyre ritkábban veszük le a polcra Marcus Aureliust, aki ebben a témában lapzártánkig a legérvényesebb megállapításokat tette, s nem forgatják, nézegetik a múlt fényképes dokumentumait. Pedig ezeknél a fotóknál élményszerűbben, meggyőzőbben és szórakoztatóbban kevés médium képes tanítani. Szentségtörő módon azt is mondhatnám: *photographia est magistra vitae*. Ha az olvasó kezébe akad a Magyar Távírti Iroda szenzációs könyvsorozatának, a *Kor-Képek*nek második kötete, nem fog elszörnyedni a kiforgatott klaszikus bölcsességen.

A pompás kiállítású, nagy alakú, keményfedelű fotóalbum ezúttal nyolc évet ölel át, 1938-tól 1945-ig. A 2004-ben napvilágot látott első kötet innen folytatja, s 1947-ig jut el. Idén pedig az évforduló okán 1956 lesz a témája a harmadiknak. A mostani könyv címlapján a kormányzó léptet fehér lován mosolyogva a „visszatér” Felvidéken, a hátsó borítón az Iparművészeti Múzeum ismerős falai előtt néhány orosz katona, elől pedig egy halott német arccal a mocsokban. Első pillantásra ismerős képek, sokadikra

egyre kevésbé azok. A kiadvány nagy formátumának s remek nyomásának köszönhetően a fotográfiákat úgy vizsgálhatjuk, mintha detektívek volnánk. A pillanat nem szalad el, megalvadt, mint egy vércsepp, s annyiszor nézhetjük

meg újra, ahányszor csak jól esik. Gátlások nélkül bámulhatunk elődeink arcába, vizslathatjuk gesztusait, öltözéküket, megbámulhatjuk az ismerős és sohasem látott utcákat, házakat. Megannyi furcsaságot, idegenséget tapasztalunk, kinevetni valót és megríkatót. Eleinte. Aztán lassacskán kezd közelíteni hozzánk ez az egész, először oly távolinak látszó történelmi idő.

Hála a kötet szerkesztőinek, okosan keveredik az albumban privát és a nagnak mondott történe-

lem sok-sok lenyomata, ezért képek vagyunk megérezni a múltból is az életnek azt a szinte felfoghatatlan gazdagságát és bonyolultságát, ami miatt annyira nehéz a történelemre, a nagy tanítómesterre odaadóan figyelni.

Ezeket a nagy méretű fényképeket nemcsak azt csodálhatjuk meg, hogy Zogu albán királyt egy lépcsőfokkal feljebb állították az esküvői képhez, mint magyar feleségét, Apponyi Geraldine-t, hanem azt is, hogy micsoda vacak, ütött-kopott lépcsője van annak a szerencsétlen királyi palotának... „Isten hozott kedves testvér.” – írták nehéz betűkkel a munkácsiak a bevonuló magyarok üdvözlésére, s a hazafias, de nyelvtanilag kissé gyenge feliraton csak azért nem esik jól elnevetni magunkat, mert a szívünk szorul össze a szegénységüktől. Az éppen kiürített vidéki gettóból zsákmánnyal kirajzó parasztokat látva pedig az őszintén be nem vallott múltat takszó hallgatás-lepel feslik föl könyörtelenül.

A *Kor-Képek* nem szokványos történelemleckével szolgál, bár korrekt szöveges összefoglalást is kaphatunk Romsics Ignác történésztől s Rényi András esztétától, sőt névmutató és részletes kronológia is szolgálja az olvasót, gondos szerkesztésben (a főszerkesztő Vince Mátyás, az MTI elnöke). Mivel a távírti iroda világháborús archívuma nagyjából nem élte túl a háborút, a

képanyag több gyűjteményből származik. Van közöttük olyan, amelyik először jelenik meg Magyarországon, ám az ismerősebbek is új értelmezést kapnak ebben a válogatásban.

SZARKA KLÁRA

(Szerkesztette Vince Mátyás,
Magyar Távírti Iroda, Budapest, 2005,
360 oldal, 6900 Ft)

ILLÉSFALVI PÉTER –
SZABÓ PÉTER –
SZÁMVÉBER NORBERT:

Erdély a hadak útján 1940–1944

„Ha ez a kicsi idő nem lett volna, most semmi sem lenne, de főleg magyar szó nem hallatszana már sem Kolozsvár, sem Bánffyhunyard, sem más városok és falvak utcáin” – idézik a szerzők a bevezetőben Hámori Péter gondolatát. A kötetben ennek a „kicsi időnek”, ennek a néha torokszorítóan drámai korszaknak a katonai történetét dolgozza fel a három kitűnő hadtörténész.

A *Magyar Királyi Honvédség bevonulása Erdélybe* című fejezet, a kötet első része egy nem mindennapi „hazardjáték” történetét állítja elénk. Clausewitz szerint a háború a diplomácia folytatása – csak más eszközökkel. Nos, e mondásnak külö-